

La Veu del Diumenge

suplement gràfic de «La Veu de Catalunya»

Any 1

Barcelona, 15 juliol 1934

Núm. 11

Aquest suplement no pot ésser venut separatament de «La Veu de Catalunya»

Preu conjunt, 20 cts.

SADURNI XIMENES

Així anaren passant dies i s'anà accentuant el fracàs de les conferències de Ximenes. Ni els prínceps regnants, ni les autoritats acadèmiques, ni els elements diplomàtics i eclesiàstics arribaren a concedir bel·ligerància a l'ascensió al mont Olympos feta pel conferenciant. El gran comitè que s'havia de formar no passà d'un projecte. Estocolm s'anà tornant agre. Ximenes anà a vendre el seu frac — el frac que s'havia comprat de segona mà a París per quedar bé amb el Comitè.

—Això no té gaire bon aspecte—em digué un bon dia passant-se la mà pel clatell. Aquests escandinaus no tenen gaire interès per la cultura hel·lènica, ni per les meravelles de l'arqueologia clàssica. Què hem de fer?

—Vostè dirà, Sr. Ximenes!—vaig contestar mirant a terra—. Jo sospito també que les ascensions al mont Olympos de Grècia interessin relativament poc en aquest moment.

—Li seré franc. Em convindrien 100 corones sueques. Si tan solament poguéssim arribar la meua secretària i jo a Helsingfors, el viatge no hauria pas estat totalment perdut.

Resulta, doncs, que Ximenes tenia una secretària. Era una irlandesa de vint-i-dos o vint-i-tres anys, depauperada, pàl·lida, d'orelles transparents. Aquella dona no tenia cap aspecte normal. Era una catòlica d'un fanatisme frenètic, que practicava la pobresa més absoluta i que es passava els matins agenollada a l'Església catòlica llegint un devocionari voluminós. A la tarda anava a la Biblioteca Reial a extractar llibres i fer paperetes erudites per a Ximenes. Aquest no li pagava cap mena de sou, encara que li devia haver fet, probablement, alguna prometença de diner. Com que anava pobrament i estranyament vestida — era un pal amb unes faldilles — donava la impressió que vivia de la caritat dels carrers.

—Qui és aquesta senyoreta? — vaig atrevir-me un dia a preguntar a Ximenes.

—És una senyoreta molt erudita, però de molt mal geni. S'ha format a la Biblioteca Nacional de París.

—No creu que li convindria una mica d'assistència en algun restaurant en aquest moment?

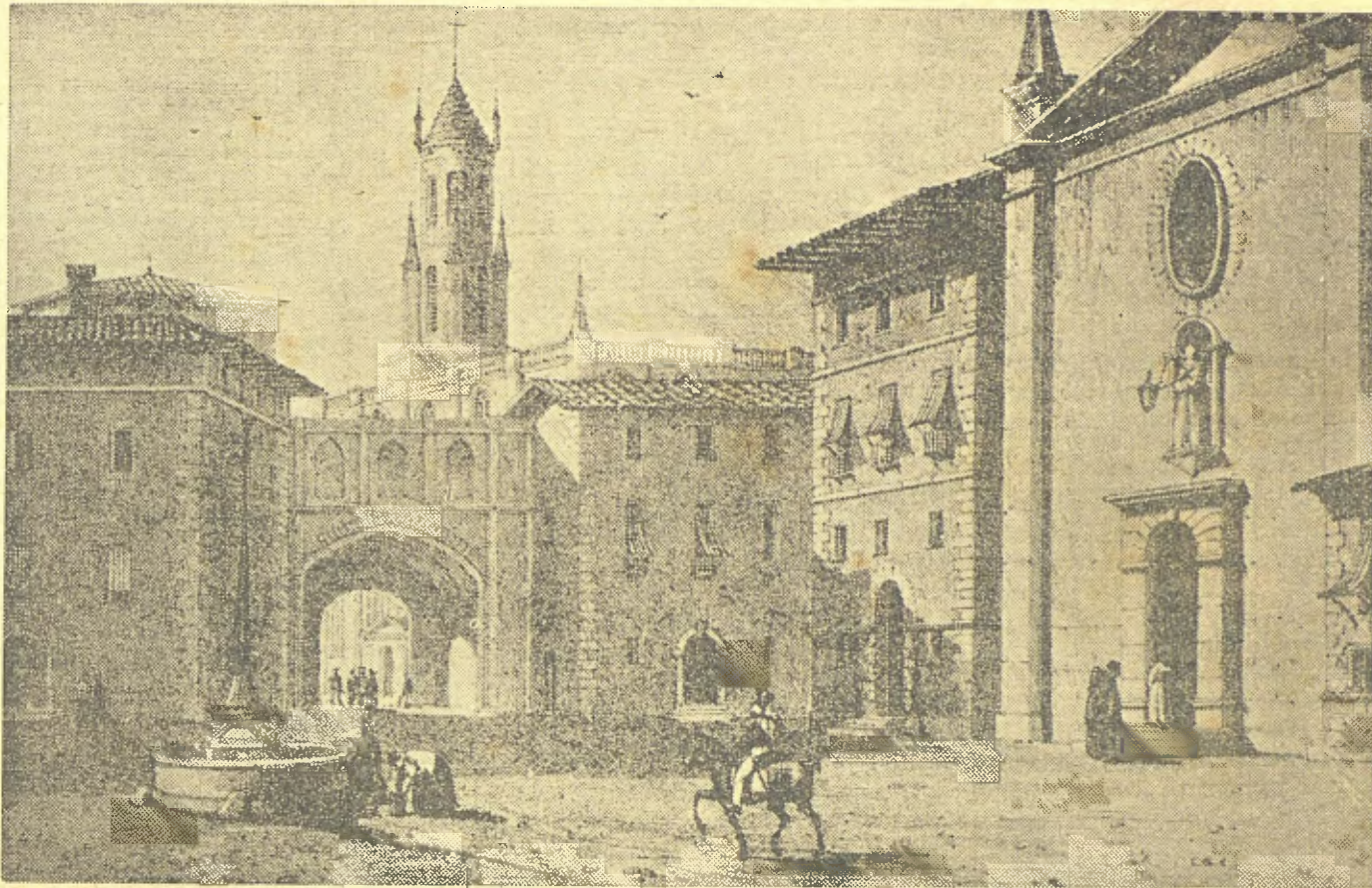
—Només menja vegetals. Taronges i còmpotes. És catòlica i forma part d'alguna cosa semblant a la Salvation Army. Als vespres va pels barris baixos a convertir borratxos a la virtut. Quan em pot ensenyar algun blau fet per algun embriac empedarnit a la seva cara, se li posen els ulls brillants i sembla que veu visions.

La senyoreta i Ximenes vivien en hotels obscurs i bornis dels voltants de l'estació. Solien desaparèixer hores abans que els fos presentada la nota. Ximenes coneixia venir una nota amb la perfecció que tenen els baròmetres per assenyalar una tempesta. Havia practicat aquest art llargament. Com que aquest art, però, només es pot practicar amb un cert compte, vaig veure venir el desenllaç políciac fatalment. Per això vaig activar la qüestió de les 100 corones.

La nostra parenta d'Estocolm, Elisa Bergeren, ens fou llavors d'una utilitat inapreciable i encara avui li n'estem agraïts. La simpàtica Elisa, que llavors era una de les persones que dirigien la Biblioteca municipal de la ciutat d'Estocolm, combinà una conferència de Ximenes a les criatures, i li demanà, amb la pompa necessària, si l'illustre investigador es dignaria explicar a un públic certament infantil, però atent, la seva ascensió al mont Olympos. Ximenes acceptà encantat i parlà amargament del contrast que observava entre la indiferència dels grans i l'atenció dels petits. El cert és que cada dijous, en una sala de la Biblioteca, decorada amb dibuixos puerils, es feien festes per la xicalla.

Ximenes parlà en un francès acadèmic, que les criatures escoltaren primer amb la boca

CATALUNYA MONUMENTAL I PINTORESCA

Reus. — Una plaça típica de les acaballes de la dominació napoleònica

L'any 1824 era publicat a Londres un llibre d'Eduard Hawke Locker, titulat «Wiews in Spain», en el qual mentre l'autor anglès es planyia de la mala aventura que significava per als espanyols el fet d'estar tan fortament aficionats a França a desgrat d'invasions i usurpacions, els dibuixants que l'acompanyaren ens deixaven un tresor d'estampes litogràfiques com la reproduïda ací, cercades àvidament pels coleccionistes.

(Reproducció facilitada per l'Arxiu Històric de la Ciutat)

LA SETMANA POLITICA

Un cop tancat el Parlament, la tensió política i la baralla entre dretes i esquerres, motivada especialment pel conflicte entre els governs de la Generalitat i el de la República, han baixat considerablement. Com dirien els francesos, estem en ple període de «détente», i cal suposar que aquesta calma durarà tot l'estiu. Gairebé no hi ha notícies. Se sap, però, que subterràniament hi ha negociacions entre Madrid i Barcelona. La Generalitat va dient que aplicarà d'una manera estricta la llei de conreus anul·lada pel Tribunal

badada i després amb el mateix aire que tenen les criatures a estudi. No entengueren, naturalment, res. La projecció cinematogràfica de l'ascensió els divertí, en canvi, infinitament. A la fi, foren repartits uns caramels a les criatures i fou lliurat a Ximenes un ram de flors. L'Elisa, a més a més, li lliurà els diners.

A la sortida, Ximenes estava radiant. Feia un fred viu i la neu del carrer tenia una duresa terrible. Se sentia l'esquellenc característic dels cavalls dels trineus. Ximenes, amb el seu abrigit de migtemps i abraçat a les flors, es posà a caminar per la neu. L'agafàrem pel braç per evitar que caigués.

—Sap què podríem fer? — em digué de cop i volta.

—No sé...

—Podríem anar a sopar al Gran Hotel.

—Però no seria millor anar a fer la malaleta? Hi ha un tren d'aquí dues hores per Helsingfors...

—Te raó! — em digué amoïnada i trist —. Hem de marxar.

I per animar-lo un xic li vaig dir:

—Potser a Helsingfors podrà treure un visa per a Rússia... No faltava més!

Vaig dipositar Ximenes i les flors en un taxi, que s'allunyà lentament...

JOSEP PLA

de Garanties Constitucionals, però és públic que ha ajornat l'aprovació del reglament que ha de fixar-ne les modalitats. Aquesta situació d'inseguretat ha fet que rectificassin molts rabassaires. N'hi ha moltíssims que han decidit entendre's, com abans, directament amb el propietari i no prestar-se més a fer d'instrument d'un partit polític; però la majoria dels que han adoptat aquesta actitud s'ho callen i, naturalment, no poden prendre'n exemple els que no tenen altre ideal que apropiarse el que no els pertany. A Sant Pau d'Ordal fou assaltada una finca del marquès de Camps. Anaven al davant l'alcalde i algunes autoritats del Sometent.

*. Aquesta setmana han estat cremats tres tramvies i dues fàbriques. Ara deu fer un any que dura aquest conflicte dels tramvies.

*. El dissabte passat, a Madrid hi hagué una altra topada entre els venedors del setmanari feixista «Fe» i un grup comunista. La força pública es va veure obligada a fer ús de les armes i van resultar ferides quatre persones. Alarmat per la freqüent repetició d'aquests fets, el Govern ha publicat una ordre a la «Gaceta» disposant que només puguin vendre periòdics pels carrers les persones que habitualment fan aquesta feina, prohibint que els venedors vagin en grup i facultant per ordenar que siguin cridats els diaris i revistes.

*. Com a molt característica de la situació política cal registrar la notícia d'una altra baixa important en els rengles mauristes: la del Comitè del partit a Valladolid, que s'ha dat de baixa del partit.

*. També té interès la notícia d'haver-se presentat la policia en un

centre feixista de Madrid. Foren detingudes unes cinquanta persones, entre elles els diputats senyors Antonio Primo de Rivera i Moreno Herrera. Aquests dos senyors s'han fet responsables de la reunió i de la tinença d'armes.

*. La «Gaceta» ha publicat un decret traspasant a la Generalitat només l'execució de la legislació dels ports de Barcelona i Tarragona, els dos més importants de Catalunya que l'Estat considera com d'interès general. Respecte a tots els altres ports catalans, la Generalitat tindrà facultats legislatives i d'execució directa. A més el Govern ha aprovat el decret relatiu a la cessió de la contribució territorial a la Generalitat.

*. La situació d'Alemanya no ha variat, però tampoc no ha empitjorat. El canceller Hitler ha explicat la versió oficial del «complot», però no ha donat la llista de les víctimes. Ara més que mai sembla que el règim s'apuntalla en la Reichswehr i que els militars són els amos de la situació.

*. A la Cambra dels Comuns, el ministre d'Afers estrangers, Sir John Simon, ha anunciat en què consistiria el «Locarno Oriental». Seria un pacte d'assistència mútua entre Rússia, els Estats Bàltics, Polònia, Alemanya i la Petita Entesa. Sembla que aquest Pacte ha estat suggerit pel senyor Litvinov al ministre francès M. Barthou.

*. El canceller austriac senyor Dollfuss ha reconstruït el seu gabinet. El canceller es queda les dues carteres de Força, Defensa i Interior i també les d'Afers Estrangers i Agricultura. Amb aquestes quatre carteres a la mà i uns plens poders contra el terrorisme, la seva situació personal no havia estat mai tan sòlida.

EL SOMRIURE SENZILL DE JAN VERMEER

per Rafael Benet

Quan es parla de països petits, cert primari enyor tot seguit els grans imperis teatrals i feixístics. Es clar que sense aquests imperis el món, potser, fóra constituït avui per tribus més o menys bàrbars: la unitat de la nissaga no fóra sentida com una realitat força evident. Tot és necessari per a la història, tant els pobles amb ambició imperial, com els pobles més preocupats de produir el que podríem dir-ne la primera matèria de la cultura. Els Països Baixos, quant a la pintura almenys, tenen, tothom ho sap, una importància espiritual decisiva. Cada ciutat era una escola d'art, talment com la Itàlia una i plural del Renaixement i més que aquesta tenint en compte la petitesa del seu terreny i la seva divisió a partir del segle XVI: Holanda i Flandes, protestant l'una, catòlica l'altra.

Holanda donà un art seglar, anti-acadèmic, poc decoratiu: realista. Flandes féu un art catòlic, emfàtic, decoratiu. La mateixa raça, que tenia com a denominador comú el gust de la matèria pictòrica i un instint puixant de la realitat, era dividida per les grans baralles religioses, i el curs inferior del Mosa separa des del segle XVI dues mentalitats, dues cultures. Heus ací com no n'hi ha prou amb la llengua per a formar nacions. Calen altres ingredients i un dels més forts per aglutinar els pobles és la unitat religiosa. Si el nord dels Països Baixos no hagués participat poderosament en el moviment de la Reforma, hauria donat, ben segur, un art molt distint. Cal no oblidar que en plena efervescència protestant, Holanda rebia encara influències italianes, però degué ésser el protestantisme una de les causes de l'allunyament d'aquest país de la trajectòria traçada per Rafael o per Caravaggio.

El XVII holandès i flament trobà en el sentit de la matèria tradicional dels Països Baixos l'únic motiu d'unitat estètica: una grassa sensualitat qualitativa uneix el catòlic Rubens amb el protestant Vermeer, tot i que, quant als holandesos, en els mestres de Delft és on aquesta sensualitat és més continguda. Karel Fabritius, Pieter de Hooch i Jan Vermeer són els tres grans mestres d'aquesta escola, tot i que l'únic que nasqué en la ciutat de Delft fou el darrer.

La glòria de Jan Vermeer van Delft és avui tan alta com la d'un Rembrandt o d'un Velàzquez. Es de poc que aquest mestre és estimat en tot el seu gran valor. Se li coneixen una trentena d'obres madures, entre les quals se'n compten una dotzena de mestres. Plietzsch ha estat un dels darrers a contribuir a la justa valoració de l'autor de la famosa tela «L'artista en el seu taller», de la col·lecció vienesa del comte Czernin. El nostre Feliu Elias ha ajudat a propagar la fama de Johannes Vermeer en el nostre país.

Vermeer escollí gairebé sempre per les seves teles temes sense simbolisme, sense intel·lectualisme: vulgars, quotidians. Com fa notar Woermann, «Les senzilles escenes domèstiques que es reprodueixen en la majoria dels quadres de Vermeer, tenint per fons un mur clar i vertical, i en les quals a vegades tan solament hi ha una figura femenina, altres, dues i molt rarament més de dues, no expressen passions ni moviments agitats, però tot està envoltat en una harmonia lluminosa.»

En Vermeer hi ha el miracle de la llum, tant com el miracle de la forma. La gran antinomia de la pintura pictòrica i la pintura lineal, resolta gairebé sempre en violentes polèmiques idèntiques a la gran baralla entre partidaris d'Ingres i partidaris de Delacroix, que comença en temps d'aquests mestres i encara continua, el senzill i gran Johannes la resolgué amb un somriure harmònic. Fins el dogmàtic de la pre-

cisió lineal, Salvador Galí, hagué d'inclinar-se un dia davant del cas de síntesi perfecta de Vermeer, ja que el mestre de Delft, a la florentina precisió lineal sabé ajuntar la precisió de la intensitat i difusió de la llum. Tant és així, que hom ha parlat de Vermeer com d'un cas, natural i genial alhora, que resumeix Rafael i Velàzquez.

Davant la senzillesa d'«Una casa a Delft» — tema urbà de gust quotidià, digne per tant de l'esperit més modern — com davant del «Port de Delft», paisatge urbà precís i imprecís, ja que damunt del reticulat dels maons de les cases hi ha la vibració de l'aire; com davant dels seus temes de figura on l'espai, àdhuc amb la seva volguda limitació, posseeix una profunditat major que l'assolida per Pieter de Hooch amb la plasmació de la seva successió d'estances, Vermeer sabé somriure simplement, dotant les línies de *souplesse* sense que en patís la duresa i el pes dels volums i endolcint l'ambient dels seus quadres amb els colors més delicats i alhora intensos de la seva paleta clara, freda, argentina.

El senzill somriure de Vermeer, tant com en el sentiment de l'espai, tant de les formes, es manifesta en la musicalitat del seu colorisme intens i difús: miracle de l'atmosfera. Aire penetrat de llum que enrona les figures i els objectes ben disposats en la tela. Llum blava i blanca en aquest quadre de la «Dama tocant el clavicordi» que es guarda a Londres en la *National Gallery*; groga, blava i blanca en al-

JAN VERMEER

Dama tocant el clavicordi

tres teles mestres d'aquest gran artista que es guarden al *Rijks-Museum*, d'Amsterdam, a la *Galeria de Pintures*, de Dresde, i en altres col·leccions de Viena, Nova-York, Filadèlfia i Berlín.

Vermeer, davant del món dels fenòmens, prengué una actitud pacífi-

ca. Tot ho veié amb ulls apacibles, tranquils: «el gust terrenal de la vida», havia pres en el pintor de Delft unes proporcions paradisiàques. Gairebé es podria escriure que Vermeer és un Fra Angèlic que s'accontentà pintant lleteres, burgeses i dones del poble, en comptes d'àngels i sants.

BALMES I LA UNIVERSITAT DE CERVERA

per Manuel de Montoliu

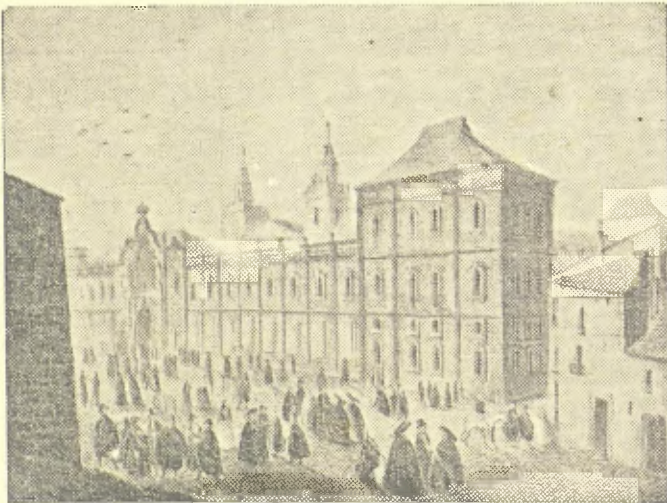
L'obra monumental sobre Balmes, del P. Ignasi Casanovas, és tan rica d'aspectes interessants, que ultra un comentari general, en suggereix d'altres parcials gairebé en cada un dels seus capítols.

Interessantíssim, i jo arribaria a dir d'una gran força dramàtica, és, per exemple, tota la part del primer volum referent a l'estada del gran pensador vigatà a Cervera. Resulta d'un vivíssim contrast el contacte de l'escriptor més genial que ha produït la Catalunya moderna, en l'època de la seva educació, amb una institució ja caduca i en vigílies de la seva mort definitiva. Balmes estudià a Cervera des de 1826 a 1835, això és, dels 16 als 25 anys. Els estudis cerversins de Balmes tenen dues interrupcions: una de 1830 a 1832, i una altra de 1833 a 1834. El P. Casanovas en aquests capítols cura de contestar amb dades concretes aquesta pregunta: «Què li van donar els professors, què va treure dels llibres?»

Parlem primerament dels llibres. Ben pocs foren els llibres que podia oferir l'agonitzant universitat cerversina a la voracitat intel·lectual del jove Balmes. No crec que hagi existit mai en el món civilitzat l'exemple verament monstruós d'una Universitat sense llibres com és el cas de la de Cervera. Els testimonis que addueix el P. Casanovas en demostració d'aquesta monstruositat, no poden ésser més fefaents. El més impressionant de tots és una carta del canceller Ramon Llàtzer Dou, datada en 1805, en la qual llegim entre altres coses: «La Biblioteca té pocs llibres. Està eternament tancada, perquè no hi ha altre bibliotecari que un bidell amb ocupacions incompatibles.» Conta el canceller que tres projectes per a la compra de llibres foren refusats per la majoria dels professors. Tenim encara dades més concretes. El catàleg, publicat en 1831, d'aquesta Biblioteca tancada, dona la xifra irrisòria de 3.042 obres, xifra que és digna d'una modesta biblioteca particular.

Aquestes dades ens permeten fer-nos cabal del poc profit que el jove Balmes deuria treure dels llibres d'aquella Universitat. Com observa el P. Casanovas, sort va tenir el nostre estudiant del bienni 1830-32 i del curs 1833-34 en què, interrompent l'estada a Cervera, ell residí a Vic; tres anys que ell aprofità per a satisfer la seva set insaciable de

lectura en la més ben proveïda Biblioteca del Seminari. És interessant a aquest respecte el que contenen els seus biògrafs sobre la solució que el jove Balmes va donar al

La Universitat de Cervera

conflicte que per a la seva educació significava la vergonyosa penúria de llibres de la Universitat de Cervera. Un dels seus biògrafs escriu que allà passà quatre anys sense llegir altre llibre que la «Summa» de Sant Tomàs, amb la sola excepció del «Geni del Cristianisme» de Chateaubriand. D'altra banda, el curs 1833-34 que ell restà a Vic, es passava tot el sant dia a la Biblioteca del Seminari, endinsat en l'estudi de la metafísica i llegint sobretot les obres de Descartes, Locke i Leibnitz. D'aquest any precisament daten les primeres apuntacions de la seva «Filosofia fundamental». La misèria espiritual d'aquella Universitat convertí Balmes per cinc o sis anys en un «homo unius libri»; i aquest llibre únic fou el fonament ferm i perenne de tota la ulterior activitat del seu pensament genial. Entre els miracles que ha realitzat la «Summa» de Sant Tomàs en la història de la cultura, aquest de la sòlida i definitiva formació de la mentalitat del nostre gran pensador en mig del desert intel·lectual de Cervera, és sens dubte un dels més impressionants.

Què li van donar a Balmes els professors de la Universitat de Cervera? La mateixa resposta desolada hem de fer a aquesta pregunta. El P. Casanovas esmenta a aquest propòsit un passatge d'un article de Balmes publicat a «La Civilización», en el qual, parlant de la defectuosa educació que hom dona a la joventut del seu temps, sembla alludir tàcitament a la manca de comprensió que

el seu talent i la seva set de saber van trobar en els seus professors de Cervera. «Quan entre els joves, diu, se'n troba algun a qui guspireja el front amb la flama del geni, ningú li diu, ningú l'avis, ningú li ho fa sentir; i encaixonat entre els bons talents, va seguint la seva carrera sense que li facin amidar l'abast de les seves forces.» No és, doncs, estrany que Balmes, privat de llibres i de mestres dignes d'ell, en sortir de Cervera als vint-i-cinc anys, no veiés encara clar el camí de la seva veritable vocació. El P. Casanovas puntualitza oportunament les oscil·lacions que va sofrir des de 1833. Primerament, pensà d'ésser professor de la Universitat i per això féu oposicions, que perdé, a una càtedra. Féu més tard oposicions a una canongia, amb la mateixa mala fortuna. Provà també de seguir la carrera parroquial, però providencialment el seu Prelat el féu desistir del seu propòsit. Finalment, el seu instint li fa encertar la veritable vocació. Acaben les seves vacil·lacions, i esclata amb un abrandament irresistible la seva definitiva vocació d'escriptor; vocació que ell accepta i conrea amb una plenitud insuperable de consciència, com ho prova aquella frase que escriu en una carta: «Si jo he de fer quelcom en el món, és escriure.» I quin escriptor es va revelar aquell jove acabat de sortir d'aquella llarga reclosió dintre la desolació espiritual d'una Universitat eixorca! Totes les formes imaginables de l'escriptor havia d'adoptar Balmes durant la seva curta vida: el fulletó, el llibre, la revista, el periòdic. Tot cabia en aquell pensament vastíssim i en aquella voluntat de titànica energia. I ara afegim a aquesta varietat de formes externes la no menys admirable de les formes internes del seu genial talent d'escriptor. Balmes fou conjuntament gran apòlogista de la religió i gran sociòleg, fort crític literari i un home excelsament dotat per a la poesia, genial polític i filòsof de raça; i, en tots els camps de la seva activitat, un pensador de forta personalitat que deixà petjada del seu pas arreu on intervingué.

Podríem resumir totes aquestes consideracions en l'afirmació que fa el P. Casanovas quan observa que l'interessant no és el que a la Universitat de Cervera van donar a Balmes, sinó el qu'ell en va pendre. I afegiríem que encara és més interessant el que Balmes hi va portar, hi va afegir. I això que hi va afegir fou la tenaç meditació que ell, novell «Filòsof Autodidacte», va fer sobre els temes eterns del pensament humà durant aquells anys de silenci fecund i de solitud contemplativa. Fou tota una Universitat invisible, però vivent, la que l'estudiant Balmes construí en el seu esperit damunt d'aquella Universitat visible, però morta que d'ençà del traspàs del gran Josep Finestres havia restat convertida en un bell munt de pedres.

PAISATGES MEDITERRANIS

L'ILLA DE MALTA, CATALANA. — LA VICTORIA DE ROGER DE LLURIA. — ELS GRANS CAVALLERS, CATALANS, DE L'ORDE DE SANT JOAN DE MALTA

per Lluís Bertran i Pijoan

Els Cavallers de Rodes, després d'una resistència poemàtica, gairebé increïble, hagueren de retre's; però amb tots els honors. El dia de Cap d'Any, del 1523, abandonaren l'illa. Saltaren a Creta i d'allí a Itàlia. Durant vuit anys, van com errabunds. Fins que Carles V

Lavalette, el Gran Mestre de l'Orde de Sant Joan de Malta, que dona nom a la capital de l'illa

(Carles V d'Alemanya, I d'Espanya), els crida per a establir-los a l'arxipèlag de Malta. Ací comença la que podríem anomenar «tercera edat» de l'Orde, que a partir d'aquest tombant ja no s'anomena dels Cavallers de Rodes, sinó dels Cavallers de Sant Joan de Malta, on entraren pel novembre del 1530.

Malta, aquest lloc estratègic, situat entre les dues mediterrànies, la de la conca oriental i la de la conca occidental, posat a les mans dels antics Cavallers Hospitalaris de Sant Joan de Jerusalem, havia d'ésser el baluard contra el turc que amenaçava d'engolir-se l'Europa sencera.

Malta. ¿Qui no coneix l'arxipèlag d'aquest nom, que comprèn l'illa titular i les altres dues, Comí i Gozzo (que els nostres clàssics anomenen Goi)? Malta és — ho sap tothom — la formidable base naval de la immensa puixança britànica, que es dreça, d'ençà de Nelson, al cor de la Mediterrània. Malta, amb la seva petita material, enclou una gran història.

Què voleu que en recordem? Podríem recordar-ne les seves restes de les civilitzacions més antigues. Podríem recordar-ne que, un temps, hom li assenyalà el palau o la residència de la famosa Calipso, aquella que retingué Ulisses, en la seva odissea mediterrània, cantada per Homer. Podríem recordar-ne la seva celebritat en teixits, de què parla Ciceró en la seva invectiva contra Verres. Malta és un país més aviat eixut, a causa d'un clima sovint rigorós, i sota els bufs del «sirocco» que el ressequen. La seva capital, La Valette, és en molts llocs costeruda.

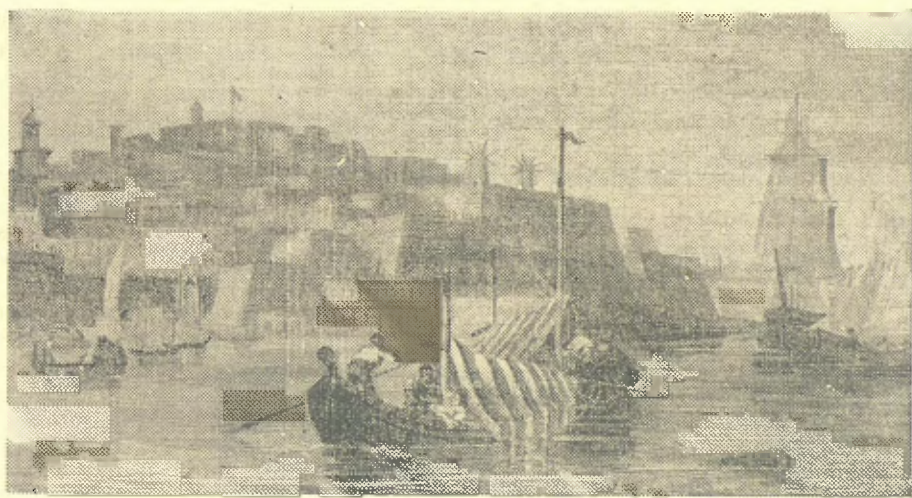
Lord Byron en passar-hi l'any 1811, s'hi enutjà d'allò més. Com qui hi tira una escupinada, escriví l'adéu a Malta que una Societat d'Atracció de Forasters de l'illa no podria aprofitar gaire. Entre altres coses, hi diu: «Adéu, plaers de La Valette! Adéu sirocco, sol, suor... Adéu carrers com escales, per on hom no s'enfila més que tot reneçant... Adéu, canalla sempre a punt de burlar-vos d'altri! Adéu, paquebots que no em dueu correspondència. Adéu, imbecils que imiteu els vostres amos! Adéu, quarantena maleïda que m'has donat la febre i l'spleen (l'anomenada «febre de Malta»)». Me'n vaig

a veure coses també lletges, però d'una altra mena de lletor...». Diuen que a desgrat dels fàstics de Byron, Malta no és tot una lletor; hi ha les seves coses boniques i estimables.

Però Malta, aquest famós indret internacional, un dels cinc baluards estratègics que a diferents mars del globe posseeix la Gran Bretanya, fou també possessió de Catalunya; i per ascendència catalana, anà a parar als dominis de Carles V i passà a l'Orde dels Cavallers Hospitalaris.

Fou Roger de Llúria qui conquistà per als poders catalans l'arxipèlag. Ell finí amb el poder d'Anjou damunt les illes, que esdevingueren cosa catalana. Ramon Muntaner ens conta la batalla de Malta.

I com foren tots aparellats, diu, a la batalla, començà's a fer alba, i tots cridaren a l'almirall: —Firam! que tots són nostres.— I llavors l'almirall féu una cosa que li deu ésser més notada en folia que en seny. Digué que no volgués Déu que els escometés dormint, ans volia que les galeres toquesin les trompetes perquè els enemics es despertessin i que els deixaria preparar-se; car no volia que ningú li pogués dir que si no els hagués trobat dormint no els hauria vençut. I l'almirall féu això principalment perquè era la primera batalla que lliurava després d'haver estat nomenat almirall, i així volia mostrar el seu ardiment i la proesa de la bona gent que anava amb ell. Va fer tocar les trompes i les nacres, i començaren a entrar, a carrera feta, al port... Els provençals es despertaren a mal so i l'almirall Roger els deixà armar-se i aparellar-se. I davallaren-hi del castell cent homes de paratge, i entre provençals i francesos que entraren a les galeres dels provençals foren

La mole enorme de les fortificacions de la ciutat de Malta, obra dels Cavallers, damunt la qual descansa la base naval britànica

molt més forts. Quan G. Cornut, almirall de Marsella, veié l'orgull de l'almirall Roger de Llúria, que els podria haver mort tots i pres, sense batalla, digué tan alt que tots ho oïren: —Ah Déu! Què és això? i quina mena de gent és aquesta? ...I afegí: —Doncs, senyors, veieu amb qui us heu de batre: ací és l'orgull de Catalunya i de Provença l'honor o deshonra del tot, mentre el món durarà.

La batalla fou molt cruel i fella. Què us diré? Tal joc feien llances i dards que els catalans llançaven en tal manera, que res no els havia defensa...

La batalla comença a sol eixit i dura fins a hora de vespres, que en cap temps cap home no pogué veure tan cruel batalla... I com l'almirall Roger hagué preses les galeres i el lleny, se'n anà a la punta del port de ponent, i posà la seva gent en terra... I un cop hagué refrescat la seva gent, anà fins a la ciutat de Malta... Els habitants se li van retre a les bones, i ell deixà

a la ciutat un contingent d'homes armats... i se'n anà per a assaltar el castell. Però ho deixà córrer en veure que havia de menester trabucs (que no tenia).

Després se'n anà a Goi, prengué el raval, la vila se li va retre...

Fou a Malta on l'Orde Hospitalari de Jerusalem, que havia comptat amb governadors occitans i catalans, va tenir les més notables glòries d'aquests. Recordem només Joan Parisot de La Valette, fill de Tolosa, fundador de la capital de l'illa, que encara avui duu el nom de Ciutat Valette, i de la qual féu la primera fortificació del món; i Nicolau Cotoner, català de Mallorca, «alta prudència, cor magnànim, geni cortès» que també va fortificar, fins a l'impugnabile, la ciutat; especialment amb la gran construcció que encara avui s'anomena, del seu nom, la Cotonera.

Els Cotoner són una dinastia gloriosa. Hi hagué el Rafael, Gran Mestre primer. Un seu germà, anomenat Bernat, fou bisbe d'Oristany (a l'illa de Sardenya) i després bisbe de Palma de Mallorca. I germà d'aquests era el ja dit Nicolau Cotoner, també Gran Mestre dels Cavallers de Sant Joan de Malta, Cap suprem de l'Orde del 1663 fins al 1680, que, a més a més de la immensa fortificació Cotonera, va ordenar la fabricació d'un moll i va fundar una càtedra de medicina i anatomia. Trobem encara un altre Cotoner, el cavaller Manuel, el darrer coronel-governador de la «Cotonera», quan Napoleó va prendre l'illa.

Altres primats catalans, Grans Mestres de l'Orde van ésser Joan d'Omedes, Ramon Despuig, Ramon Perellós de Rocafull. També podríem esmentar fra Arnau de Serralta, gran prior

davant Malta i en 12 de juny hi entrava, amo. Possiblement, Napoleó hauria vençut els Cavallers i els hauria obligat a capitular encara que s'haguessin trobat al bo i millor de llur

Sepulchre de Nicolau Cotoner, un dels Grans Mestres més assenyalats de l'arxipèlag de Sant Joan de Malta. Encara avui les fortificacions de Malta duen el seu nom

puixança. Però és una cosa certa que Napoleó ja no trobà més que ombres dels antics Cavallers, quasi el cadàver de l'Orde. La presa de Malta fou un cop; però no afegí glòria a Napoleó. El darrer Gran Mestre, un gris Ferran Hompesch, no valia la pena.

El darrer Gran Mestre dels Cavallers, un cop bandejat l'Orde de Malta, es retirà, amb un petit nucli, a Trieste. Aleshores, per una colla i d'una manera escadussera, fou nomenat Gran Mestre — encara que semblava inversemblant — un heterodox, l'Emperador Pau I, de Rússia.

Dos anys després de Napoleó, compareixia davant de Malta l'Almirall Nelson, que, el dia 8 de setembre del 1800, obligava a capitular. El domini del francès sobre l'illa havia estat ben efímer; també ho havia d'ésser, segons els tractats, el domini britànic; però ja hi posà el peu, no se'n ha mogut més; a desgrat del Tractat d'Amiens, en què s'estipulava, entre altres coses, que l'arxipèlag de Malta seria restituit a l'antic Orde de Sant Joan de Jerusalem.

L'Emperador Pau I, de Rússia, Gran Mestre, bordissenc, dels Cavallers, moria a primers d'abril del 1801, a l'hora en què el mateix Napoleó maldava per trencar la línia de defensa de Copenhague.

Els Cavallers Hospitalaris de Sant Joan de Jerusalem o de Malta, desposseïts d'aquesta illa després de 268 anys, van un altre cop errabunds, trenta i tants anys: passen per Messina, per Catània, per Ferrara. Fins que, cosa d'un segle ha, s'estableixen a Roma. El palau del Mestrat és a la via Condotti; el palau de l'Orde és a l'Avanti. L'actual Gran Mestre, el que fa 76, és el príncep Ludovic Chigi Albani della Rovere, de categoria cardenalícia.

L'Orde dels Cavallers de Sant Joan de Malta subsisteix com un record, un motiu heràldic, una supervivència decorativa, amb totes les honors d'un gran poema. La bandera de l'Orde — creu blanca en camp vermell — ja no espanta el Turc. I el mateix Turc, el Gran Turc d'antany, no és sinó una ombra del que fou.

L'any 1798, Napoleó es presentava

L'ACTUALITAT GRAFICA MUNDIAL

Els problemes del tràfic de Londres

Per a resoldre el problema del tràfic enorme de la plaça de Trafalgar, de Londres, han estat marcats uns senyals blancs a fi de guiar els vianants

Petits «cow-boys»

Aquesta fotografia fou obtinguda en un «rodeo» que es celebra a Austràlia

Llegenda índia

La llegenda dels indis smoki, que la serp és el germà petit de la gent i que és capaç de portar missatges a l'interior de la terra, on es formen les tempestes, ha estat ressuscitada en les festes que s'han celebrat a Arizona

La barca de salvament

Arrossegada per sis cavalls, la barca de salvament és portada al mar escortada per la gent

El fill del desert

La ràdio ha penetrat al desert i ací veiem un jove àrab assabentant-se del que succeeix al món

El 8 de juliol

Diumenge passat, dia 8 de juliol, la capital de França presencià manifestacions organitzades per les societats de tipus feixista que en poc temps s'han donat a conèixer. En el gravat veiem els «Crois de fer» passant per l'Arc del Triomf

Esquis d'aigua

En moltes platges els esquis estan coneixent un gran èxit. Aquest és l'esport preferit pels que estimen les emocions de la velocitat

La popularitat de l'exèrcit japonès

Les petites manobres que es realitzen pels carrers són presenciades per una gran gentada

Els desordres d'Amsterdam

Els desordres produïts a Amsterdam pels elements comunistes han estat importants. En el gravat veiem els policies avançant pels carrers on s'han construït barricaes

Maria Chapdelaine

per Louis Hémon

(Continuació)

tots els recons de la casa o del sopluig, per tal com havien servit cada dia per mesurar l'ordi al cavall o el morenc a les gallines, sense comptar altres usos inesperats que hom els trobava a cada moment. Quan eren totes juntes i netejades, la pasta ja feia llevada, i les dones s'apressaven a deixar les altres feines per escurçar llur vetlla.

Telefor havia fet cremar a la llar, de bell antuvi, algunes branques de xiprer gomós, la llama del qual feia olor de reino, i després encenia grossos tions de pivet vermell que feien una calor igual i sostinguda. Quan el forn era calent, Maria hi arreglaven les caixes plenes de pasta, i ja només calia, després d'això vigilar el foc i canviar de lloc les caixes durant la cuita.

El forn l'havien fet massa petit, cinc anys abans, i la família, després, no havia deixat de parlar cap setmana del forn nou que era urgent de construir, i que, en veritat, devia d'haver-se començat sense més retard; però per una desgràcia incessantment renovada, cada viatge oblidaven de fer venir el ciment necessari; de manera que sempre calien dues i de vegades tres fornades per nodrir durant una setmana les nou boques de la casa. Maria s'encarregava invariablement de la primera fornada; invariablement també, quan la segona fornada era a punt i la nit avançava, la mare Chapdelaine de la caritativa:

— Ja te'n pots anar a dormir, Maria, jo vigilaré la segona cuita.

Maria no responia res; sabia prou bé que la seva mare anava a estirar-se en el seu llit, vestida, per reposar un moment, i que no es despertaria fins al matí. La noia s'acontentava, doncs, de revifar el foc que feien cada nit a la vella galleda foradada, posava al forn la segona cuita i anava a assegurar al dintel, amb la barba a les mans, servant a través les hores de la nit la seva inexhaurible paciència.

A vint passes de la casa, el forn, cobert amb el seu pit sastre de llunes, feia una taca fosca; la porta de la llar no ajustava del tot i deixava passar una ratlla de llum vermella; la llinda negra del bosc s'acostava una mica, en la nit. Maria es quedava immòbil, gustant el repòs i la frescor, i sentia mil somnis confusos girar al seu entorn com un vol de cuques.

Altres temps, aquesta espera en la nit, només era un mig endormiscament, i no parava de desitjar amb paciència que la cuita acabada li permetés el son: des que Francesc Paradís havia passat, la llarga vetlla setmanal li era plaent i dolça, perquè podia pensar en ell i en ella mateixa sense que ningú no vingués a interrompre el curs de les coses felices que imaginava. Aquestes coses eren infinitament senzilles i no anaven gaire lluny. Ell, tornaria a la primavera; aquest retorn,

el plaer de tornar-lo a veure, les paraules que ell li diria quan es tornessin a trobar sols, els primers gestos d'amor que els ajuntarien, ja era difícil per a Maria de figurar-se clarament com podria esdevenir-se tot això.

Ho provava, no obstant. De primer, repetia dues o tres vegades el seu nom sencer, cerimoniosament, tal com els altres el pronunciaven: Francesc Paradís, de Saint-Michel-Mistassini... Francesc Paradís... I, de sobte, intimament: Francesc.

Ja està. Heus-el ací, davant d'ella amb la seva alçària i la seva força, la seva figura cuita pel sol i la reverberació de la neu, i els seus ulls ardits. Ha tornat, feliç de veure-la altra cop i feliç també d'haver mantingut les seves promences, d'haver viscut

ça li revé aviat, i comença a pensar en ella mateixa i en el que totes aquestes coses signifiquen per a ella.

Mentre era a Saint-Prime, una de les seves cosines que havia de casar-se pròximament li va parlar diverses vegades d'aquest matrimoni. Un jove del poble i un altre de Normandia l'havien festejada alhora, i tots dos, durant una pila de mesos, havien anat a passar a casa seva la vetllada del diumenge.

— Els estimava a tots dos — va confessar a Maria. — I em penso que a Zotique l'estimava més; però se'n va anar a fer el transport al riu Saint-Maurice; no tornaria abans de l'estiu; aleshores Romeu va demanar-me i li he contestat que sí. També l'estimo força.

és dolç d'escoltar; un mussol crida unes quantes vegades seguides, cada cop més lluny. Encara no s'endevina el fred que precedeix l'alba, i Maria se sent ben feliç asseguda al dintel i guaitant la ratlla de llum vermella que vacil·la, desapareix i lluu de nou, al peu del forn.

Li sembla que algú li ha xiuxiuejat molt de temps que el món i la vida eren coses grises. La rutina del treball quotidià, trencat de plaers incomplets i passatgers; els anys que s'escolen, monòtons; la troballa d'un jove, ben semblant als altres, el festeig del qual, pacient i alegre, acaba per tindre; el casament, i després un llarg seguit d'anys quasi iguals als precedents, en una altra casa. Així es viu — li deia la veu. — No és pas terrible, i cal, en tot

VII

Va arribar setembre, i la benvinguda sequedat del temps dels fencs va persistir i esdevingué una catàstrofe. Pel que deien els Chapdelaine, mai no hi havia hagut sequedat com aquella, i cada dia hom suggeria una nova raó per explicar la severitat divina.

La civada i el blat groguejaren abans d'haver fet tota la creixença; el sol, incessant, cremà l'herba i els rebrots de trèbol, i les vaques afamades es passaven les hores del matí al vespre, bramulant, amb el cap recolzat a les cledes. Calgué vigilar-les sense descans, perquè àdhuc els magres cereals temptaven cruelment llur fam, i no va passar ni un dia sense que alguna d'elles no trenqués unes quantes estacues per veuresi s'assaciava de gra.

Després, una nit, el vent va girar de cop i volta, com esgotat per una constància tan rara, i al matí queia pluja. Va caure irregularment durant una setmana, i quan va aturar-se i tornà a bufar el vent del nord-oest, havia arribat la tardor.

La tardor! Semblava ahir, tot just, la primavera. El gra encara no era madur, enc que l'hagués esgrogueït la sequedat: només els fencs eren a la masia; totes les altres collites només acabaven de xuclar llur substància de la terra escalfada per l'estiu massa curt, i la tardor ja era a les portes, anunciant el retorn de l'hivern inexorable, el fred, la neu, aviat.

Alternant amb els dies de pluja, encara van venir bons dies clars i calents cap al migdia, que podien fer creure que res no havia canviat: la collita en peu, l'eterna decoració dels boscos de pivets i sempre les mateixes postes malva i gris, taronja i malva, els matxos cels pàl·lids damunt el camp ombrivoll... Només que l'herba començà d'aparèixer, al matí, blanca de gebre, i quasi de seguida van arribar les primeres glaçades seques, que van cremar i ennegrir les fulles dels plaçons de patata.

Després aparegué en un abeurador la primera crosteta de glaç; fosa a la calor de la tarda, va tornar uns quants dies després, i per tercer cop, la mateixa setmana.

Les incessants ratxes de vent seguien fent alternar les diades tèbies de pluja amb aquests matins de gel; però cada vegada que tornava a bufar el nord-oest era una mica més fred, parent una mica més pròxim de les glacials alenades de l'hivern. A tot arreu la tardor és melangiosa, carregada de la pena del que se'n va i de l'amenaça del que ve; però damunt la terra canadenca és més melangiosa i emocionant que enlloc, i sembla la mort d'un ésser humà, cridat massa d'hora pels déus, que no han volgut donar-li la seva justa part de vida.

A través del fred que venia, les primeres glaçades i les amenaces

(Seguirà)

Tomàs Garcès, traductor

PRAT, dibuixant

«El pa deu ésser cuit» — pensa.

tot un any com un bon minyó, sense renegar ni beure. Encara no hi ha blauets per collir, perquè és la primavera; però troben una bona excusa per anar-se'n plegats pel bosc; ell va al costat d'ella sense tocar-la ni dir-li res, travessant els albers que comencen a cobrir-se de flors rosades, i només d'èsser prop l'un de l'altre els ve a tots dos una mica de febre als polsos i se'ls estreny el cor.

Ara s'ha assegut sobre un arbre caigut, i vet aquí que ell parla:

— No m'heu enyorat, Maria? Això serà, de segur la seva primera pregunta; però la noia no pot anar més endavant en el seu somni, perquè quan arriba aquí ua angua l'atura Déu meu! Si haurà tingut temps d'enyorar-lo abans no vingui aquell moment! Encara cal travessar tota la resta d'estiu, i la tardor i tot l'hivern interminable! Maria sospira; però la infinita paciència de la seva ra-

Maria no va dir res, però va pensar que hi devia haver casaments diferents d'aquest, i ara n'està segura. L'amistat que Francesc Paradís té per ella, i la d'ella per ell, per exemple, és una cosa única, solemne, i per dir-ho així, inevitable, car és impossible de concebre que les coses haguessin pogut anar d'altra manera, i això acolorirà i escalfarà per a sempre la vida entelada de cada dia. Sempre havia tingut la intuïció confusa que havia d'existir alguna cosa d'aquesta mena: alguna cosa de semblant a l'exaltació de les misses cantades, a l'embraguesa d'un bell dia assolellat i inventós, al gran acontentament d'una bona sort o a la promesa segura d'una rica collita.

En la calma de la nit, el bruel de les cascades s'acosta i es fa més gran; el vent del nord-oest fa oscilar una mica els cims dels pivets amb una remoreig fresc que

cas, sotmetre-s'hi; però és planer, entelat i fred com un camp a la tardor.

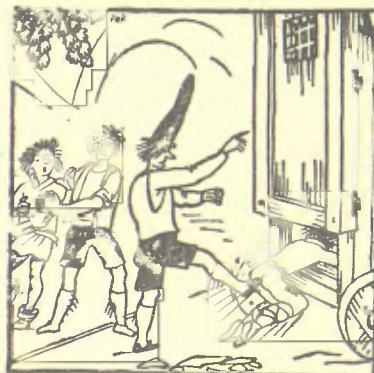
Tot això, no és veritat. Maria mou el cap en l'ombra, amb un inconscient somriure d'èxtasi, i pensa que no és veritat. Quan pensa en Francesc Paradís, en el seu aire, en la seva presència, el que són i seran l'un per l'altre, ella i ell, quelcom s'esgarrija i crema, tot alhora, en la noia. Tota la seva forta joventut, la seva paciència i la seva simplicitat, han vingut a parar aquí: en aquest raig d'esperança i de desig, al presentiment de l'alegria miraculosa que s'acosta.

Al peu del forn, la ratlla de llum vacil·la i s'afebleix.

«El pa deu ésser cuit» — pensa.

Però no pot decidir d'alçar-se de seguida, temerosa de rompre així el somni feliç que tot just comença.

EL DO D'UN BON BRUIXOT

101

102

103

104

105

Aviat, però, reaccionaren els esbirros que conduïen el carro, i sense gaires contemplacions els empenyeren cap a dintre, fent-los passar, vulgues que no, per un espai molt just que deixava la porta, per por que s'escapessin els de dintre.

Malgrat el lloc on es trobaven, pogueren tenir la satisfacció de reunir-se tota la família de l'ex-rei Victorià, baldament fos per a consolar-se en la desgràcia.

Portats a la presència del "consell dels tres venerables", aquests els feren moltes preguntes sense solta, i a l'últim ordenaren que els portessin a un camp tancat per una estacada.

Un cop allí pregueren possessió d'una barraça que hi havia, trobaven un tronc sec per a seure la reina, i després de menjar el poc i no gaire bo que els portaven, Victorià s'asseia en un petit botarut del terreny i escoltava els bons consells que Papanatus els donava a ell i al seu fill Robustia, els quals els enfortien l'esperit.

El cavall màgic volador va portar Fructus Coelis al sobri palau de Lamasius. Allí parlà amb ell i el Bon Bruixot. S'armà d'un arc i una sageta i, seguint el consell dels dos bons vells, que li digueren que busqués on eren els presoners per a portar-los ajut...

... va dirigir-se novament a la platja. Un cop allí va veure que el carro havia deixat uns grans soles a la sorra, i seguint-los tot fent anar el cavall a poca alçària per a no perdre el rastre...

LA NOVA CROADA DELS INFANTS

PER HENRY BORDEAUX

(Continuació)

tants corre altra cop d'una casa a l'altra.

Mentre no s'hagin negat en el torrent! Hom corre a inspeccionar les riberes, cosa feta molt aviat, ja que els penya-segats el tanquen al peu del fort en una gorja estreta on no es troba pas en llibertat per bruelar i per estendre's.

I els homes que no en saben res! I els homes que no tornen! I els homes que no vénen a ajudar llurs homes que no vénen a ajudar — Senyor rector, senyor rector, ens heu promès els infants. I els nostres fills no tornen. Mireu que ja fosqueja, senyor rector. ¿Què passarà si Déu no es recorda de nosaltres?

¿Li espera la mateixa sort que al senyor mestre? Si bé el seu caràcter sagrat el protegeix, això no durarà sempre.

— Tocarem a sometent per avisar els vostres marits. Tocarem a sometent per avisar els pobles veïns. Tocarem a sometent per avisar els batlles i els guardes rurals. A més a més, organitzarem una batuda per les rodalies.

Fontanette, el campaner, ha pujat al campanar i ha fet brandar la campana. Els cops secs i precipitats volen com ocells cuitosos que surten del niu d'un a un i es persegueixen i s'ajunten en l'aire. Van de pressa, de pressa. I lluny, molt lluny. I els pagesos que deixen la feina, i els pastors que resten en els prats fins negra nit, aixequen el cap i escolten.

— Toquen a sometent. Es cala foc.

Miren l'horitzó de tots quatre costats per veure si distingeixen una flamarada, una flamarada o una fumera.

— On deu ésser? A Villarodin? A Aussois? A Bramans, tal vegada.

— No, es la campana d'Avrieux.
— No es veu cap reflex.
— El poblet és ensotat.
— Es veuria el fum.
— Ja el veurem tot seguit.

I tots els pagesos corren cap Avrieux. No es diuen ni una paraula, però llurs pensaments volen: «Tal vegada és a casa. Quina desgràcia, si per cas. Si fos a cal veï...» El mal del proïsme sempre es suporta millor.

La nit s'arrossega al llarg dels pendents, encara que el sol ja fa estona que és a la posta. La nit s'arrossega al llarg dels pendents com un viatger fatigat que no s'apressa a pujar-los. I els cims se'n mofen i brillen enmig de la llum. Són els dies més llargs de l'any, i la nit és tota vergonyosa: ni gosa avançar.

Per les dues carreteres que es troben a Avrieux per convertir-se en quatre es veuen venir els homes, a colles. Allarguen el pas, s'apressen i hom sent llur trepig i fins llur esbufegar, car han corregut. A l'entrada del poble els esperen grups de dones i, així que arriben, comencen a lamentar-se sorollosament.

— On és el foc? No hem vist cap flamarada.

— No hi ha cap foc.

— I doncs, ¿per què heu tocat a sometent? Per fer-nos una broma? Quines ganes de fer patir la gent que no és a casa.

— No hi ha cap incendi: és una desgràcia pitjor.

— No hi ha desgràcia pitjor que el foc.

— Tota la mainada del poble s'ha perdut.

— Tota la mainada? No ens feu riure!

— Sí, sí, els nostres fills: que no ens veieu la cara?

— El meu Peret? — El meu Sadurní? — En Cristófor? — El

suor. Ben segur que ve de molt lluny. Per què s'ha retardat? Treballava allà baix, lluny, per tal d'abatre el bosc de Péronne, aquesta Péronne, — ja la recordeu, oi? — abandonada del seu marit que l'ha deixada amb el fardell de quatre criatures per amar-se'n a Itàlia.

— El foc, el foc, el foc! — ha cridat en arribar.

Li expliquen, com als altres, que no es tracta de cap incendi.

I heus ací que la suor se li atura bruscament, que canvia de color i que el seu cor cau com els arbres que ell colpeja.

— Filibert, — diu en veu baixa, — Filibert i la meua Annetta.

Per les dues rutes que es creuen a Avrieux...

menut de casa, en Manuel? — En Miquel, el més aplicat? En Joan Baptista que tot just té sis anys?

Tots han esmentat el nom del seu fill — el del seu fill, i no el de la seva filla. — Ningú no ha fet esment de Sinforià Rondonaz ni de Claudi Girard. Sinforià només té l'àvia i la Girard és una vídua aspra i cantelluda que no ha trobat un segon marit: el primer va morir-se de pena.

— I Tianet? — reclama el moliner, que acaba d'arribar.

Cadascú parla del seu fill i no pensa en els dels altres. Ningú no obté cap resposta. Ningú no sap res del seu fill. Aleshores, totes aquestes desgràcies particulars es confonen en una desgràcia col·lectiva, i tots els homes afligits s'apiaden els uns dels altres, fraternitzen en l'esglai.

El darrer d'arribar és Anselm Duchêne; porta la destrala a l'espatlla. Ha corregut, ha trescat camps a través. Està inundat de

Dues vegades ha anomenat el seu fill, però també ha recordat la petita. Aquella menuda que té els ulls blaus com les gencianes i una maneres tan gentils. Sempre vol menjar i riure.

Li contesta un gran plany, un gran plany continu, com el que llencen les bèsties ferides que van a enterrar-se bosc endins per morir-hi. Es Pernette que l'ha sentit. I altres planys li contesten, i s'apressen i es multipliquen, els planys de totes les mares d'Avrieux, de totes les mares d'Avrieux que ploren llurs infants.

I aquestes planys fan, en conjunt, un udol esgarrifós que omple tota la nit finalment davallada damunt aquestes cares i aquestes misèries, un udol que omple la nit fins als pendents de les muntanyes i fins a les cimes on brillen les estrelles...

VI

LA PARTENÇA DELS CROATS

Són quaranta dos, ni un més ni un menys; vint i tres nois i dinou noies, comptant-hi Filibert i la seva germana Annetta. També s'hi troben Sinforià i Silvia Rondonaz, que són orfes i només tenen una àvia vella i reumàtica que els cuida, i Cristófor Fourchon amb vestit net i planxat — la Fourchon té la mania de la rentadora —; Claudi i Claudina Girard, que a casa seva sempre els renyen, i el petit Manuel, que no és més alt que una bota tot i tenir deu anys complerts; Miquel

soldat obscur. I no sempre se sap per què.

Ara bé, durant tot l'hivern i també durant tota la primavera Filibert ha predicat la nova croada als seus companys. Els ha recordat molt sovint, i, per cert, gairebé cada dia, l'aventura del pastor Esteve davant del qual s'agollaven les ovelles, i que marxà mars enllà per salvar el sepulcre de Crist. Els ha recordat molt sovint, i, per cert, gairebé cada dia, que el Sant Pare estava empresonat a l'altre costat de les muntanyes, el papa que ha disposat que els nois petits poden fer la comunió.

— Voldreu alliberar-lo en arribar l'hora? Voldreu demanar-li la comunió que ens ha promès

— Sí, volem alliberar-lo. Però, ¿quan serà l'hora? Sí, volem demanar-li la comunió que ens ha promès.

— El moment oportú de travessar la muntanya serà així que un carro haurà passat de Lanslebourg a Itàlia.

I per això cada dia, des del pati de l'escola, els infants esguardaven la neu que es fonia en tots els pendents.

— En el pic de Scolette n'hi ha sempre. Però en el de Norma i en la Longe Côte disminueix.

Sota el sol de juny la neu ha reculat vers els cims, com la roba estesa que es recull després de ben assecada.

El matí d'un dilluns Filibert va arribar corrents. Els seus ulls deien molt clar que duia una gran notícia. Ni un sol dels seus companys, en veure aquells ulls que brillaven com les baionetes dels soldats quan el sol les toca, no s'equivocà respecte a la importància de la nova que els portava.

— Que hi ha? Què passa, Filibert? Quina notícia portes?

— Hem d'estar a punt ben de pressa, avui donarem el cop.

— Avui? I doncs què?

Han preguntat: «I doncs què?» malgrat que en realitat ja saben la contestació.

— Un carro ha travessat el Cenis, un carro que venia d'Itàlia. Uns pastors van dir-m'ho ahir.

Un de la colla, el petit Manuel, ha volgut exposar un dubte:

— N'estàs ben segur, Filibert? Ahir jo encara vaig veure neu d'aquell costat.

Però li han tancat la boca amb un argument que no té rèplica:

— T'ús massa petit per veure res.

I com que es dona vergonya de la seva talla, s'ha mantingut quiet en un recó.

Al voltant de Filibert, l'herol, s'ha fet una rodona en el pati.

— Així, doncs, parla; digues el que penses.

Ha passat la mà pels seus cabells rossos una mica rinxolats, no massa. El sol passa pels núvols (Seguirà)

Alfred GALLARD, traductor

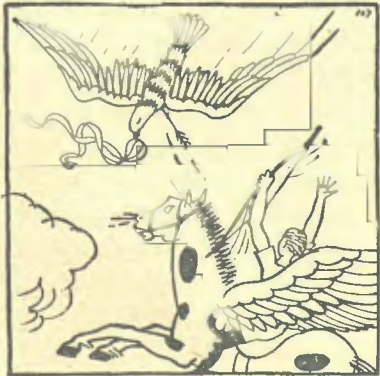
Joan Vila, «D'Ivori», dibuixant

Historieta ilustrada, original d'Ivori

106

... va arribar, a la caiguda de la tarda, al clos on eren tancats la família de Victòria i el preceptor Papanatus. Mútuament es feren senyals i ell va baixar-hi un moment per a dir-los que esperessin, que no serien abandonats a la seva desgraciada sort, i que el poder de la bondat faria que sortissin d'allí

107

Volent tornar al Palau, Fructus Coelis, pel camí va veure un àliga que portava un llac. Reconegué que era la que l'havia pres de la nena Clara, i tot volant, perseguint-la dalt del cavall màgic, li disparà la sageta, la qual li travessà el cor, i la féu caure precipitadament.

108

Fructus Coelis féu descendir el cavall, i un cop dalt d'unes roques altes, baixà per anar a cercar l'àliga morta i prendre-li el llac màgic el qual tenia la virtut de fer invisible, perquè creia que podria ésser-li de gran utilitat, donades les circumstàncies.

109

Acabava d'arrencar la sageta del cor de l'àliga el nostre ardit heroi, quan per damunt del cap li aparegué un monstros drac que llançava guspires pels ulls i per la boca, i feia uns bramuls capaços d'esgarriar tots els herois més valents: però Fructus Coelis...

110

... no va dubtar gens del que havia de fer. D'un salt fou dalt de la roca i disparà el seu arc enviant al drac la seva sageta, la qual, entrant-li per l'ull, se li clavà dins del cap i el matà. Passat aquest nou perill, i en possessió del llac màgic, Fructus Coelis...

(Continuarà)

CATALUNYA I LA INDUSTRIA DEL GAS

No tractarem ara de l'origen de la indústria del gas, ben aviat centenària a la nostra terra, on s'installà la primera fàbrica de la península Ibèrica.

Sols cal esmentar breument aquest record com a exemple de l'esperit d'iniciativa dels nostres avantpassats que àdhuc en èpoques d'invasions, d'epidèmies i de greus trasbalsos polítics no perderen mai de vista els avenços del món, per a crear noves fonts d'activitat, tant més difícils d'arrelar tractant-se d'indústries noves la primera matèria de les quals no existia a Catalunya, i atès que les deficiències d'informació, degudes a la manca de comunicacions, no facilitaven certament la preparació tècnica especialitzada.

Es amb la indústria tèxtil (ací on no es produeix el cotó), és amb la indústria metallúrgica (ací on no disposem de mines de ferro ni de metalls), és a Catalunya (on no produïm carbó adequat) que s'iniciaren i existeixen els grans centres de consum i de transformació del cotó, del ferro, dels metalls i del carbó. Aquesta darrera primera matèria compta, entre la clientela més important, els ferrocarrils (iniciats a Catalunya) i les fàbriques de gas considerades avui dia com la solució més racional per a la transformació del carbó dit «menut», la utilització del qual constitueix la clau del problema miner espanyol, principalment d'Astúries.

Es encara avui dia la nostra «Catalana de Gas y Electricidad» l'empresa més important de tota Espanya, fundada en 1840 pel banquer català senyor Gil i dirigida des de poc temps després per l'altre patrici don Josep Mansana Dordán i més tard pel malaguanyat don Josep Mansana i Terrés, traspassat aquest any precisament. I a qui substitueix el senyor Margarit, enginyer, també català. Es interessant per a nosaltres, tan propicis a l'estrangerisme i a la negació de la nostra aptitud per a la direcció de grans empreses, registrar el fet que aquesta gran Societat ha arribat a assolir la importància que actualment té, sota la direcció i amb capitals catalans.

Aquest grup inclou les fàbriques de Barcelona, Badalona Premià de Mar, Sabadell, Sevilla i Terrassa, que representa, segons les estadístiques oficials que tenim a la vista, el 41 per 100 de la producció de gas de tota Espanya.

Un senzill gràfic permetrà al lector donar-se compte, a cop d'ull, de la importància de la participació catalana en aquesta indústria:

Com es pot veure, Barcelona produeix el 31 per 100; Madrid, amb un cens d'habitants casi igual, el 20 per 100; el grup de la Catalana, inclosa, naturalment, la fàbrica de

Sevilla, prop del 41 per 100; Catalunya, 42 per 100; la Catalana i altres empreses domiciliades a Catalunya, el 58 per 100.

Aquesta preponderància dels nos-

celona l'enllumenat públic per gas, el consum dels particulars i industrials es restringi, reduint-se a una proporció insignificant, més una encertada reorganització de l'afer

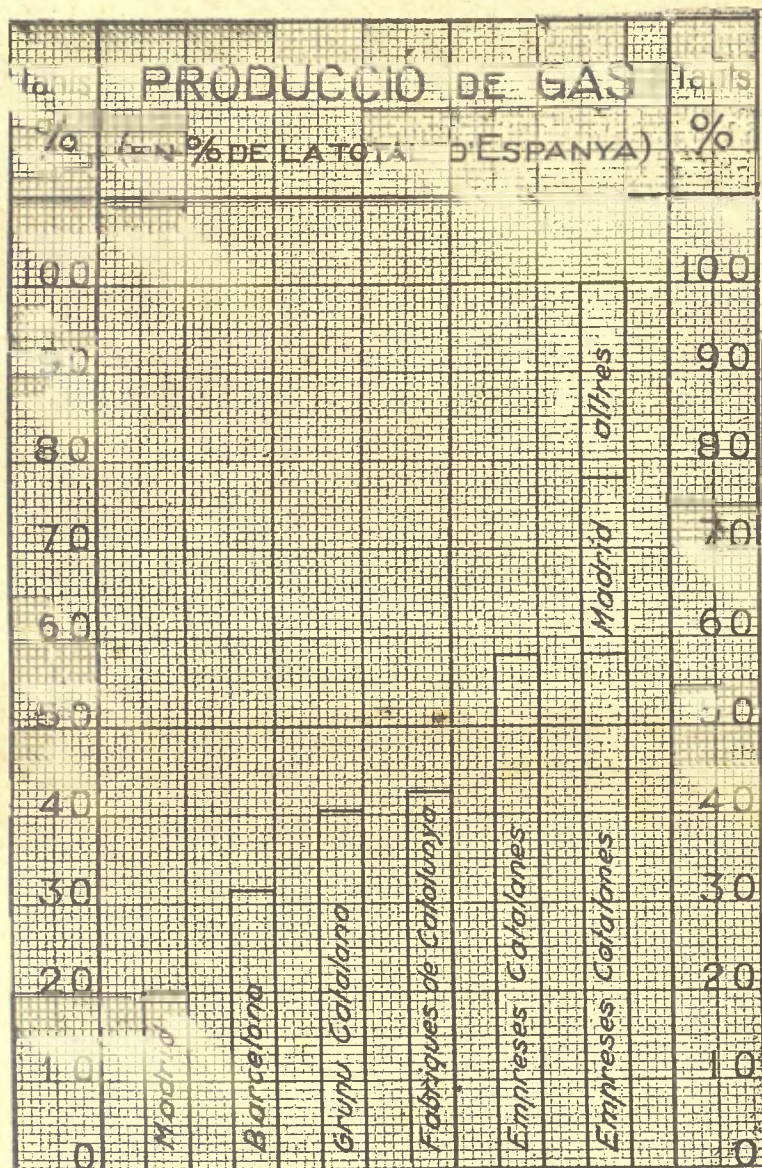
ciats: la primera perquè, segons està exposat, hagué de llançar-se a una propaganda que en altres temps era considerada supèrflua, però que els fets han demostrat era neces-

nat feina a les indústries metallúrgiques — principalment a les fàbriques de tubs — i ha permès la implantació a Barcelona de tallers per a la construcció i reparació de comptadors, a l'ensens que d'altres per a la construcció d'aparells d'utilització, com, per exemple, cuines, fogons, cremadors de tipus industrials, forns per a diverses aplicacions, escalfadors d'aigua, estufes, radiadors, calderes per a la calefacció central, etc., i tot això, com igualment les ampliacions que està realitzant, en aquesta època de crisi, amb la inversió de capitals en obres noves, contribueix a disminuir l'atur forçós, cosa que és força estimable.

En resum, es tracta d'una indústria introduïda per catalans, l'expansió principal de la qual té lloc a la nostra ciutat, des de la qual ben aviat serà transportat el gas a alta pressió per a la seva distribució en les poblacions veïnes encara indotades d'aquest element que cada jorn es fa més indispensable, degut als seus indiscutibles avantatges sobre els substituïts — en gran part de procedència estrangera — que ben equivocadament, i amb perjudici de la nostra economia, s'ha tractat d'introduir àdhuc per a serveis de Corporacions públiques.

Es tracta d'una indústria de grans possibilitats, donada la varietat de sub-indústries que serà possible crear quan arribi al desenrotllament màxim que és possible assolir i la centralització de la producció a grans centres, tal com està projectat a Barcelona, sia un fet. L'inconvenient que s'oposa al ràpid desenvolupament de la indústria del gas — a part de la situació general — és la inestabilitat dels preus del carbó que hom sap, s'estableix oficialment pel govern central, fixant-se no, com fóra lògic, en les cotitzacions que regeixen al món, sinó en les necessitats creades a la mineria d'Astúries per les càrregues derivades de la disminució de jornada i d'augment dels jornals. Aquesta política iniciada en 1927, ha fet augmentar els preus de la tona del carbó a prop de 7 pesetes. Malgrat això, les empreses productores asseguruen que no obtenen cap benefici, i és clar que si encara que el carbó de la classificació industrial està protegit per uns drets de duana que representen el 50 per 100 aproximadament sobre el preu oficial de venda sobre vagó mina, és necessari imposar l'obligatorietat del consum del carbó espanyol a les empreses transformadores, aquestes queden subjectes a la competència estrangera quant als productes derivats: coc, quítrà, sulfat amònic, etc., produïts a l'estranger amb carbó més barat i de millor rendiment.

D'altra banda, la nova època de la indústria del gas ha proporció-

tres grups ha estat assolida, principalment a Barcelona, després de forta competència amb empreses estrangeres que, precisament a l'època més difícil per a la indústria del gas, foren absorbides pels nostres financers amb una clara visió del seu esdevenidor i de la seva vitalitat.

Fou, efectivament, després de la Guerra Europea quan una política nefasta en matèria de la utilització de les disponibilitats de carbó a la península, i d'una equivocada política de taxa dels preus del gas, posà en perill la vida d'aquestes empreses, que el grup de la Catalana s'incorporà els afers de la Companyia francesa Lebon a Barcelona, i el de la Companyia de les Aigües adquirí les fàbriques que la mateixa Societat Lebon posseïa a València i altres poblacions.

Aleshores, desaparegué de Bar-

secundada amb una intensa propaganda respecte a les noves aplicacions domèstiques i industrials del gas, permeté recuperar el terreny perdut i encara més desenvolupar la venda en forma que les fàbriques de Barcelona estan efectuant en el moment actual ampliacions que augmentaran la capacitat de producció en 142.000 metres cúbics de gas diaris, amb instal·lacions dels tipus més moderns i perfeccionats.

Les contrarietats del període de la guerra que posaren a prova l'energia i la intel·ligència dels dirigents de les empreses gasistes serviren per a estimular la iniciativa i donar a l'afer el caire d'empresa comercial que avui dia té la indústria del gas, degut a la necessitat de competir amb diversos substituïts. La indústria del gas i el públic en sortiren a la fi benefi-

ciats: la primera perquè, segons està exposat, hagué de llançar-se a una propaganda que en altres temps era considerada supèrflua, però que els fets han demostrat era neces-

nat feina a les indústries metallúrgiques — principalment a les fàbriques de tubs — i ha permès la implantació a Barcelona de tallers per a la construcció i reparació de comptadors, a l'ensens que d'altres per a la construcció d'aparells d'utilització, com, per exemple, cuines, fogons, cremadors de tipus industrials, forns per a diverses aplicacions, escalfadors d'aigua, estufes, radiadors, calderes per a la calefacció central, etc., i tot això, com igualment les ampliacions que està realitzant, en aquesta època de crisi, amb la inversió de capitals en obres noves, contribueix a disminuir l'atur forçós, cosa que és força estimable.

En resum, es tracta d'una indústria introduïda per catalans, l'expansió principal de la qual té lloc a la nostra ciutat, des de la qual ben aviat serà transportat el gas a alta pressió per a la seva distribució en les poblacions veïnes encara indotades d'aquest element que cada jorn es fa més indispensable, degut als seus indiscutibles avantatges sobre els substituïts — en gran part de procedència estrangera — que ben equivocadament, i amb perjudici de la nostra economia, s'ha tractat d'introduir àdhuc per a serveis de Corporacions públiques.

Es tracta d'una indústria de grans possibilitats, donada la varietat de sub-indústries que serà possible crear quan arribi al desenrotllament màxim que és possible assolir i la centralització de la producció a grans centres, tal com està projectat a Barcelona, sia un fet. L'inconvenient que s'oposa al ràpid desenvolupament de la indústria del gas — a part de la situació general — és la inestabilitat dels preus del carbó que hom sap, s'estableix oficialment pel govern central, fixant-se no, com fóra lògic, en les cotitzacions que regeixen al món, sinó en les necessitats creades a la mineria d'Astúries per les càrregues derivades de la disminució de jornada i d'augment dels jornals. Aquesta política iniciada en 1927, ha fet augmentar els preus de la tona del carbó a prop de 7 pesetes. Malgrat això, les empreses productores asseguruen que no obtenen cap benefici, i és clar que si encara que el carbó de la classificació industrial està protegit per uns drets de duana que representen el 50 per 100 aproximadament sobre el preu oficial de venda sobre vagó mina, és necessari imposar l'obligatorietat del consum del carbó espanyol a les empreses transformadores, aquestes queden subjectes a la competència estrangera quant als productes derivats: coc, quítrà, sulfat amònic, etc., produïts a l'estranger amb carbó més barat i de millor rendiment.